

Տարեկան գին և Պոլսոյ հմր 8 ՄԼՃ
Չ Գաւառաց 2 40 ՄԼՃ
Վեդամեայ և Պոլսոյ 2 4 ՄԼՃ
Չ Գաւառաց 2 3 ՄԼՃ
Իւրաքանչիւր թերթի գին 60 փրյ
յանուցման տողը մէկ անգամի հա-
ժար 3 զուրուշ, երկու անգամի հա-
ժար 2 զուրուշ, աւելի անգամներու
համար գաւառականութիւն կրկնայ:

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՍԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պ. ԹԻԼԻՍԻ ԱՏԵՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
(Հար. Տես թիւ 1390.)

«Տեւորք իմ, մեր խոստման այս-
պէս հաւատարմութիւն կենսական էր որ
Գաղղիոյ հանդարտութիւն տուաւ :
Խուժանակարաց ընկճելէն ետեւ, հան-
րապետականաց անշարժ մեծամասնու-
թիւնն որ հանրապետութեան հետ
նաեւ բարեկարգութիւն կուգէ, տես-
նելով որ զինքը չէին խաբեր, մէկէն
'ի մէկ քաջաբերեցաւ : Պահպանողա-
կանք՝ բարեկարգութեան յաղթու-
թիւնը վայելելով, և ամենուս առջեւ
բացուած տեղումը մէկէն զերեւնք
հանող աշխարհավարութիւնը միու-
նաբար տրամադրութիւն չունենալով
կուսակցութեանց հանդարտութեան
ընդ մասնակցեցան : Գաղղիա և Եւրո-
պա չկարանցեցան իրենց դրամագը-
լիոց օգնութիւնը բերել ճշմարտացի
դարմանիչ աշխարհավարութեան մը :
Վարկին այս հրաշալի վերածնու-
թեան, երկրին անսպառ արգասա-
ւորութեան և մեր հաշտութիւն աշ-
խարհավարութեան շնորհիւ կրցինք
երկու տարւոյ մէջ վճարել հինգ եր-
կիւնի փրկանքն, որոյ հատուցման
համար հինգ տարի ժամանակ տը-
րուած էր մեզ, և երկրին ազատու-
թիւնը ձեռք բերինք :

Արդարեւ, տեւորք իմ, վրաս դը-
ւած բեռն այն օրը թողուլ կուգէի,
բայց մեծ դժուր մ'ալ կար կատարե-
լիք, և եթէ ամեն կուսակցութիւնը
անոր կատարումը տեսնելու կը փա-
փաքէին, իւրաքանչիւրն իւր յա-
տուկ տեսութեան համեմատ տա-
րեր լուծում կը խնդրէր : Այն ժա-
մանակ, իմ պաշտօնակցաց դորձակ-
ցութեամբ, որք իրենց ջանքն իմ
ջանիցս հետ միացնէի չդադրեցան,
օրինաց լուծանքակութիւն մը ներ-
կայացուցի, ոչ թէ հանրապետութիւ-
նըն ստիպողաբար ժողովին կամ երկ-
րին ընդունել տալու համար, զոր
ժամանակը միայն կրնար հիմնել, և
որոյ աւելումը ինքն հանրապետակա-
նաց խնամութեամբ միայն կրնար
պահպանուիլ, այլ կառավարութեան մը
հարուճող պաշտօնակցութեան ան-
հրաժեշտ եղող լուծումներ առաջար-
կելու համար : Այն ժամանակ միա-
պետական կուսակցութիւններն, որք
միապետութիւն մը հիմնելու համար
համաձայնեցան անկարող, բայց չա-
փառ և խաղաղ հանրապետութեան
մը միջոցաւ երկրին հանդարտեցնել
ուզող կառավարութիւն մը տալու
համար միանալու խիստ յաջողակ էին,
ինձ տրուած առանձն իւր ուղեցին :
Ես ալ փութացայ իրենց յանձնել :

Ներայի, ընկեր օրինաց դորձութեամբ,
որ նոյեմբեր 20 ի օրինաց չափ յար-
գելի էր, դէմ կենալ, միապետա-
կան վերանորոգման վորձերու դոր-
ծիք եղող նախարարութիւն մը կաղ-
մելու հաճելով, բայց այն վորձերուն
յաջողութեանը չհաւատարմու հա-
մար՝ յօժարակամ հրաժարեցայ, երկ-
րիս լաւ ծառայած ըլլալու գիտակ-
ցութեամբ :

Կործանեցին կառավարութիւն մը՝
որ խաղաղութիւն ըլլել էր, բարե-
կարգութիւնը, վարկը, երեւոյթը,
բանակը վերահաստատու էր, բայց մի-
ապետութիւն հաստատուելու գործիք
չէր ըլլար : Արդ, միապետութիւնը
կրցին հաստատուել, ճան և ութ ամիս
անցաւ, մեծամասնութիւն ունէին,
բանակն իրենց ձեռք, հաստատուե-
ցաւ միապետութիւնը : — Ոչ — երկ-
րին ժամանակն ու դորձութիւնը վառ-
նեցին ապարդիւն վեճերով, որք մեզ
կը ակարդեն, և Եւրոպայի առջեւ
ալ հաստատուեն, որոյ և ուղածը գիտ-
ցող ու կրցող աշխարհավարութեան
մը ոչ իրականութիւն և ոչ իսկ երե-
ւոյթը կը թողուն մեզ :

Ուստի, տեւորք իմ, խնդիրը
նոյն մնացած է միշտ : Միապետու-
թիւնը Գաղղիոյ վիճակին և մտաց
արամագրութիւններուն չափատախա-
նէր : — Մնաց որ տարբեր միապե-
տութիւններ ու սահմանադրութիւն-
ներ ուզող երեք հակամիջող կուսակ-
ցութիւնք՝ որք պատրաստ են կանգ-
նուած դռնին դէմ միարանելու, որ
և է միապետութիւն դործնականա-
պէս անհնարին կրնան : Եւ ես իրա-
ւունք ունիմ այսպէս խօսելու, որով-
հետեւ մեծամասնութիւնն ու դորձու-
թիւնն իրենց հետ ունենալով՝ չեն
կրնար ընել այն բանը՝ զոր ըրած
չըլլալու համար կը մեղադրեն զիս :
Արդ, որովհետեւ չեն կրնար միապե-
տութիւն ունենալ, պէտք է հանրա-
պետութիւն ունենան, իմաստուն,
բարեկամ, անկեղծ հանրապետու-
թիւն մը՝ իւր բուն անուամբ, որպէս
զի կանխաւ իւր յարգը չկորսնցնէ իւ-
ր և ստույթին :

Չայս առաջարկեց ձեզ իմ ազնիւ
բարեկամ, որ հոս ներկայ է : Այ-
դարեւ, ըրած առաջարկութեան ձե-
ւէն իսկ յայտնի էր թէ իշխանու-
թեան վեճ մը չէր : Այդ առաջար-
կութիւնը խիստ մօտ էր մեծամասնու-
թիւն ստանալու, բայց չտալու և
յառաջիկայ ձմեռը պիտի հասկնէ
մեզ թէ ինչ կրնայ յուսացուիլ ժո-
ղովին խնամութեանէն : Իսկ ես պիտի
կրկնեմ. «որովհետեւ չէր կրնար միա-
պետութիւնը հաստատուել հանրապե-
տութիւնը հաստատուեցէք անկեղծա-
բար» :

Ներեցէք ինձ խօսք մ'աւելցնել
Եւրոպայի վրայ, զոր մեր ոտիներն
անդադար մեր աչքին առջեւ կը դը-

նեն միշտ անպատեհ կերպիւ : Եւրո-
պա, ես լաւ կը ճանչեմ և կրնամ
հաստատուել թէ 1815 ի Եւրոպան չէ :
Խաղաղասէր և խիստ խոհական է
այսօր Եւրոպա, և իր սերնդին շա-
հուն համար Գաղղիոյ վերահաստա-
տութիւնը կը դնայ մեծ մասամբ : Մեր
ներքին դժուարութեանց, մեր ան-
հրապետութեանց միջամտել չուզել
գիտէ ինչ որ չկրնար ըլլալ, և առանց
վստահութեան կը տեսնէ այնպիսի
կառավարութեան մը կանգնումն, որ
Գաղղիոյ մտաց վիճակին չափատա-
խանելով, ոչ դորձութիւն կրնայ ունե-
նալ, ոչ տեսողութիւն : Եւ այս ըստ-
ծիս ապացոյցն այս է որ եթէ դուք
դժուարութեանց երեւոյթներ ունե-
ցաք, իմ հոս պաշտպանած հանրա-
պետական իմաստուն աշխարհավա-
րութեան մը ծագած չեն :

Աւարտեցի, տեւորք իմ, և կը-
կին շնորհակալ եմ այն զգացումնե-
րէն՝ որոց արտայայտութիւնը կը բե-
րէ ինձ : Շնորհակալ եմ որ հոս այս
տունը կը բերէք, որ դեռ ինչ է 1788
տուլիսի մէջ յիշատակներով. պաշ-
տօնակցի մը, բարեկամի մը տունը,
որ իմ ամեն բարի և օգտակար փոր-
ձերուն աջակցի և օժանդակ եղաւ
ինձ : Ինչ որ ինձ կրնէք, պէտք է
անոր ալ ըսէք, վասն զի եթէ ես ար-
ժանի եմ, նա ալ ինձ չափ արժանի
է :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզ 12 հոկտ.

Գաւառական ժողովոյ մնացեալ հա-
րու համեմատական ընտրութեանց քը-
ւեարկութիւնները կատարուելով, գրե-
թէ հաւասար թուով պահպանողականը
և հանրապետականը ընտրուեցան :

Փարիզ 13 հոկտ.

Արտաքին գործոց նախարար Տըքազ
դուքսին յուլիս ամսոյ մէջ զրած նամա-
կին ի պատասխան, որով կը խնդրէր ըՍ-
պանիոյ կառավարութեան, որ զաղղիա-
կան իշխանութեանց դէմ ըրած սովորա-
տանութեանց պարագաներն որոշակի
հասկնէ : Մատրիսի կառավարութիւնը
վերջին չորս տարուան մէջ իւր գանգա-
տանաց առիթ տուող իրողութեանց վրայ
մանրամասն տեղեկագիր մը զրկած է :
Միանգամայն Սպանիոյ դեսպանը ծանու-
ցաղիր մը տուաւ, որով սահմանադրու-
ղադրական իշխանութեանց փոխելը կը
խնդրէ՝ Քարլոսեանց պաշտպանութիւն
ընելուն համար, և միանգամայն կը պա-
հանջէ որ Քարլոսեանք Գաղղիոյ հողէն
փնտրուին :

Պրիւսիա 12 հոկտ.

Պրիւսիոյ Էնտելբանտայ լրագիրը Պա-
յօնէն հեռագիր մը կը հրատարակէ ծա-
նուցանող թէ Քարլոսեանք Տորէկոմէ դո-
րապետին և ուրիշ զինաց փոխուելուն վը-
րայ խիստ դժգոհ են :

Պրիւսիա 12 հոկտ.

Արմիա կոմսին հիւանդ ըլլալը բժիշկ-

ՊԱՏՄԱՆՔ

Դուքս դաշած լրագրաց ճանդ ու-
ծալը խմբագրութեան վրայ է :
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ
կամ որ եւ իցէ գրութիւն խմբագիր
— Տնօրէնին պիտի ուղղուի, և Պո-
լիս, Չինիլի խան, Մատիսի գրասեն-
եակը :
Համարու ծախքը չվճարուած նս-
ժակ չընդունուիր :

Ներքին հաստատուելով, վաղը հիւանդա-
նոց պիտի փոխադրուի :

Արմիա կոմսին քեռայրը կը յայտնէ
թէ արտաքին գործոց նախարարու-
թեան կողմէ յանձնարարութիւն եղած
չէ իրեն յորդորելու Արմիա կոմսը որ սա-
հած պաշտօնական թուղթերն ետ տայ :
Վիէննա 12 հոկտ.

Կայսրը Վիէննա վերադարձաւ ուղե-
ւորութենէն :

Աւագածողութեան նոր երկաթուղեաց
շինութիւն կը խնդրեն :

Անկո—Պանըլ վարչական խորհրդ
անդամներէն երկուքը Փարիզ գնացին
Օմանեան փոխառութեան գործակա-
ներուն հաշուոց կարգադրութեանը ներ-
կայ գտնուելու :

Երկաթուղեաց հասցիներուն նուա-
զումը Պորսային գիւնդուն թիւթե ան-
կում մը պատճառեց :

Փարիզ 12 հոկտ.

Մաք—Մահոն մարաշլիստ հաճու-
թիւն չտուաւ Լուի—Ֆիլիք թագաւորին
ուրիշերը Գաղղիա փոխադրելու :

Պրիւսիա 12 հոկտ.

Կայսեր Խոսկիա ուղեւորելուն պատ-
րաստութիւններն ետ թողուեցան :

Լրագիրը առ հասարակ կը մեղադրեն
Արմիա կոմսին բանտարկութիւնը, և ա-
նոր ասպարէնարան մը փոխադրուիլ կը
խնդրեն իրեն անհրաժեշտ :

Մատրիս 12 հոկտ.

Քարլոսեանց բանակին մէջ անկար-
գութիւնը տիրած կերակի :

Գաղղիա 12 հոկտ.

Նուպար փաշան հինգ շաբաթի օրը
հոս կ'սպասուի թրիքստէն :

Վիէննա 13 հոկտ.

Աւստրո—Օման Պանըպին բաժին-
ներուն Օմանեան կայսերական Պանըպ-
յին բաժնից հետ փոխանակութիւնը գեղ-
տեմբերի մէջ պիտի կատարի, և Օման-
եան և Պանըպին Վիէննայի մէջ ունե-
նալիք ճիւղը յունիստ ամսոյ մէջ գոր-
ծողութեան պիտի սկսի :

Փարիզ 13 հոկտ.

Պաշտօնական Օրագրոյ մէջ հրատա-
րակեալ տեղեկութիւն մը կըսէ թէ Օ-
րէնօք շողեմալին կանչուիլը Պապին
հաւանութեամբ եղած է, և թէ Գաղ-
ղիոյ առ Պապն ունեցած անձնուրու-
թիւնն անայլայլելի է :

Քէպէր չորեքշաբթի Պապին արամադ-
րութեան ներքեւ պիտի գրուի Գաղղիոյ
նաւահանդիսանքէն մէկուն մէջ :

Ռուսիոյ Մարիամ Մեծ Դքսուհին՝ ի
նպատակ Արաքսեոց արուած թատերա-
խաղին ներկայ գտնուեցաւ : Կոստանդին
Մեծ դուքսն ալ 1000 Փրանք նուիրեց
նպատակ անուակին :

Պրիւսիա 13 հոկտ.

Վ. օրի կաղկթ լրագիրն Արմիա կոմսն
արգարացող նամակ մը կը հրատարակէ,
որ անոր մտերիմ բարեկամներուն մէկն
տրուած կերակի : Յիշեալ նամակը կը հա-
տատէ թէ կոմսին յանձնել չուզած նամակ
ներն առանձնական նամակներ են, զորս
կոմսը զինքը դատող տեսանին ներկա-
յացնել կուգէ :

Լոնդոն 13 հոկտ.

Պաժ. Բոնա. 46 3/4

Գործ 4865 70
» 4869 53 1/4
» 4874 63 1/2
» 4872 85
» 4873 53
Նոր փոխառութիւն 3
Անգղ. ֆունտ. 92 7/8
1 փոխառութիւն 1/4 հոկտ.
Բանկային Միութիւն—Օրդւան 8—3/8
» Գայր Տօլերան 5 1/4—3/8
Ծախսուած 44000 հակ :

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կոյսերական հրամանաւ՝
Բէնեան պէյ Ռ. Գրան Ամէտէի ան-
ուանեցաւ փոխանակ Ալի Ֆիւսատ պէ-
յին՝ որ Պետական խորհրդոյ անդամ
անուանեցաւ :

Թուրքերէն Մէտէնիէթ լրագրին
փոփոխեցաւ մէջ վաճառումը 15 օր
դադարեցաւ տպագրական տեսչու-
թեան հրամանաւ :

Մայրաքաղաքիս Հայ թերթերէն
մին՝ լրագրաց վրայ դրուած դրոշմի
արոյց վրայ երկար խորհրդածութիւն-
ներ ընելով երբեք անգամ թէ ինչու
համար Մատիսի խմբագիրն և ուրիշ
եւրոպական և Օսմանեան գլխաւոր
թերթերու խմբագիրք Գրոշմի արոյց
պաշտօնարանին կողմէ հրաւիրուած
ժամանակին չեն բողոքած այս ասու-
րին ծանրութեան դէմ, և չեն հա-
կըցուցած որ լրագրաց համար խիստ
ծանր և շատերուն անտանելի խել է
այդ ասուրքը, իսկ տէրութեան ալ
գրեթէ ոչինչ չափաւոր և ասկէ կը
հետեւնէ յիշեալ Հայ թերթի թէ
հրաւիրուել խմբագիրք մանր թերթե-
րը խելագրուել նպատակաւ չեն ուզած
այս գիտողութիւններն յիշեալ պաշ-
տօնատան ներկայացնել, և այս եւ-
թագրութեամբ Մատիսի խմբագիրն
ալ խածաւելու յանգեցեր է :

Մեք Գրոշմի արոյց պաշտօնարանը
գնացած ժամանակին՝ այդ արոյց
ծանրութեան վրայ մեր գիտողու-
թիւնները ներկայացուցինք, և բայց
պատասխան տրուեցաւ մեզ թէ ասու-
րին սկզբանէ ու հաստատութեանը
վրայ չէր խնդրել, և թէ մեզ այս մա-
սին գիտողութիւն յայտնելու չէին
հրաւիրած, որովհետեւ տէրութեան
հրովարտուող հաստատուած օրէնք
մէ, ըսին, իրոյ գործադրութիւնն ի-
րենց յանձնուած է, իսկ մեզ հրաւիրել-
նուն նպատակը միայն հաւաքման կամ
ստացման եղանակին գիտողութեան
համար խորհուած միջոցներուն վրայ
մեր կարծիքն հարցնել էր և ոչ ուրիշ
բան :

Խնդրին այս ըլլալով, յիշեալ Հայ
թերթին այս նկատմամբ մեր դէմ
ըրած խնդանայ անտեղութիւնն
ինքնին կը հասկցուի : Եթէ յիշեալ
թերթին խմբագիրն աւելի այդ քա-
ջութիւնը, թող փոխանակ իր դը-
րաւենեկին մէջ նստած կսկզբաւ-
նելու, հրամէ անձամբ յիշեալ պաշ-
տօնարանն երթայ, և իր արածաշա-
հան փառքերուն զօրութիւնն զգացնելով,
եթէ կարող է՝ բաւուալ տայ այդ
տուրքը : Այն ատեն ամեն խմբագրաց
հետ մեր ալ շնորհակալեաց վրայ ան-
ժըխտելի իրաւունք կ'ստանայ :

Երկուշաբթի օրը ճօն Հառ անուն
Ամերիկացի մը Պանք Օթօմանն եր-
թալով՝ Եւրոպայի պատուաւոր սեղա-
նաւորաց մէկուն ստորագրութեամբ
վարկի (քւէտի) նամակ մը կը ներկա-
յացնէ և 1500 լիրա կ'ստանայ : Այս քա-
տակը՝ որ Պանքոման էր, դրամներ
գնելէ ետեւ Հանսօնի Պանքան կեր-
թայ, հոն ալ ուրիշ նամակ մը ներ-

կայացնելով 900 լիրա կը խնդրէ :
Բայց Պանքային գործակալներն ամե-
րիկացիին դէմքն ու կերպարանքը
գիտելով՝ կասկածի կերթան, և Պանք
—Օթօմանը մարդ չըրկելով, քիչ մ'
առաջ հոնկէ 1500 լիրա ստացած ը-
լալը կ'իմանան : Ամերիկացիին զայս չը
գիտնալով՝ կ'ստիպէ Հանսօնի Պան-
քային դանձապահը որ իր գործը
շուտով լնցնէ, աստակ չունիմ պէտք
է : Երբէ : Ասկէց առաւել ևս կասկա-
ծի երթալով՝ նորէն մարդ կը զրկեն
Պանք Օթօմանը, և իրենց կասկածի
պատճառները կ'իմացնեն : Ասոր վը-
րայ Պանք Օթօման ալ իրեն ներկա-
յացած նամակին ստորագրութիւնը
քննելով՝ կեղծ ըլլալը կ'ստուգէ : Բայց
նոյն միջոցին ամերիկացիին խոյս տը-
ւեր էր : Իսկոյն մարդիկ կը հանուին
խարդախը փնտռելու և վերջապէս
երեւոյթի շուտօտ բերաւ թէք-
կէի մետ օթեանէ մը դուրս ելած
ժամանակ կը բռնեն ոստիկանու-
թեան կը յանձնեն : Բարեբաղդա-
բար Պանքային ասած պանքոմանե-
րը վրայէն գտնուելով Պանքան կը
զրկուին :

Շարաթ գիշեր Գատրդեղ քանի
մը առն գողեր մասն, և հարկը ի-
րայի չափ տպրանք գողցան :

Ա. քեօլու Պոլիսից հեռագրով
լուր եկաւ թէ երկուշաբթիէն երեք-
շաբթի լուսնալու գիշերն անգլին
հրդեհ մը ծագելով ամբողջ քաղա-
քը մոխիր գործուցեր, և հինգ հա-
զար հոգի առանց յարկի և հացի
մնացեր են :

Այս քանի նահանգին գանձապահ
իւր վրայ մեծագումար դրամ ան-
ցուցած ըլլալու կասկած տալով, ե-
ղած պաշտօնական քննութիւններէն
ստուգուել է որ Տէրութեան ստրկէն
14000 լիրա մնացել է իւր վրայ՝ ա-
դարակներ և ուրիշ անշարժ կա-
ռուածներ գնելով : Հետեւեալը այն
կալուածները գրաւուել և ինքն ալ
բանտ դրուել է :

Իսկէնտէրունէն կը գրեն թէ չա-
րագործ Արարաց բազմութիւն մը
Սինյարտաղի գոյմագամին վրայ յար-
ձակելով սպաններ են :

Տեղական իշխանութիւնը չարա-
գործաց ետեւէն զօրք զրկելով՝ անոնց-
մէ 400ը բռնելու իսկէնտէրուն տարեր
են, ուսկից ալ դէպի Եմէն պիտի
զրկեն :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ			
ԷՍԶԱՄԱՐ ՈՒՍՈՒՄԻԷ			
2 հոկտ. չորեքշաբթի իրիկուն	50.	5	
3 հոկտ. հինգշաբթի առաւօտ	49	12	
բացուեցաւ	49	2	
կէս օր	49	2	
Կ. Պոլիս 2 հոկտ.			
Յօսիէթէ մէնէրայի բաժինը Անգլ. լիր.	7	16	
« ֆոխանակութեան »	5.		
Կ. Պոլսոյ Պանքային »	3.	26	
Քրէտի ժէնէրայ »	41	20	
Քրէտի Օթօման—թիւրք	—	—	
Նրկաթ մ. գիւղաց հին	Ֆր.	124	3/4
նոր	»	—	
Փոլիս. 4863	»	337	
» 4865	»	344	
» 4869	»	271	
» 4872	»	83	
» 4873	»	258	
Թրաւուէյ	Օսմ. լիր	4	90

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՐԱՐԱՐՈՅ			
2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ			
Անգլ. Կոստ. զուրաւ	409.	42	
Կ. Պոլիսի օսկի »	87	7	
Կ. Պոլիսի օսկի թուրք »	89	5	
Գ. Կոստ. օսկի »	54.	45	
Հինգ ֆրանք »	—	—	
Հինգ ֆրանք »	104	20	
Պոլիս »	427	30	

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Վաղուան Ընդհ. Ժողովոյ հրաւի-
րագրին մէջ ժողովին ներքին կա-
նոնադրութեան հետ և Աղթամարայ
կաթողիկոսական խնդրոյն ստիպու-
ղական նկատուած ըլլալուն պատճա-
ռը քննելով իմացանք թէ Աղթամա-
րայ ժողովուրդն իրենց կաթողիկո-
սական խնդրոյն այսչափ տարիներէ
'ի վեր անոյց մնալուն վրայ դայրա-
նալով, ուրք ելեր, և Աղթամարայ
վանքը խուժելով՝ տեղապահն ու
միաբանութիւնը դուրս վաճառել, և
վանքն ու եկեղեցին փակելով՝ բա-
նալիներն առել գնացեր են :

Այս լուրին վրայ վարչութիւնն
ալ խնդրոյն ստիպողականութիւն տա-
լու պարտաւորուել է :

Կը լսենք թէ Կրօնական Ժողովն
ազգային եկեղեցական երաժշտու-
թեան քաջահմուտ դասաւոր Արիս-
տակէս Էֆէնտիին առաջարկութիւ-
նը նկատողութեան առնելով՝ վեհ-
կաթողիկոսին հաղորդել է պաշտօ-
տօնապէս, Ն. բարձր Սրբազնութեան
ուշագրութիւնը հրաւիրելով :

... Էֆէնտի .

Ձեր պատուական լրագրոյն 1 հոկ-
տեմբեր 1590 թիւ թերթին մէջ հը-
րատարակուած վարչական տնօրէնու-
թեանց Գործք Գում-գալուի դրո-
սի եկեղեցւոյն լուծեալ համարուած
Թաղ. խորհրդոյ անդամաց կը վերա-
բերէր :

Սեպտ. 20 թուով մեր առ Կեդր-
վարչութեան Գաղ. Ժողովն ուղղեալ
երկրորդ բողոքագրին՝ ի պատասխան՝
Ժողովն և նորա նախագահ Սմեա. Ս.
Պատրիարք Հայոց զմեզ յատուկ վը-
տահայեցին նոյն օրը, թէ « Այդ
խնդրոյն համար վարչութեան քննու-
րեալ մասնաժողով մը Ազգ. Տնտես.
խորհրդոյ հետ զձեզ ալ 'ի դատ պի-
տի հրաւիրէ յառաջիկայ երկուշաբ-
թի օր, սեպտ. 23, և քննութեան ար-
դիւնք պիտի տեղեկագրեն առ մեզ
'ի պատշաճ տնօրէնութիւն : Սակայն
վարչական այս խոտուածն անգոր-
ծադրելի մնաց մեզ համար մինչեւ
այն օրը, յորում հրապարակի վրայ
տնտեսեցաւ վարչական տնօրէնու-
թեանց շարքին մէջ և մեզ նկատ-
մամբ տնօրէնութիւն մը՝ բոլորովին
տարբեր այն տնօրէնութիւնէն՝ զոր
ուր օր յառաջ ըրած էր : Կերեւի թէ
վարչութիւնը իւր առաջին սրույնը
փոխելու ամենազօրութեամբ պատճառ
մ'ունեցած է այդ ուր առաւ շրջա-
նին մէջ :

Ձարմանալի է արդարեւ այս հա-
կատութիւնը, զոր դուք իսկ . . . Է-
ֆէնտի, իւր ձեր գիտողութիւնը
յաւելցուցած էիք այն թերթին ծա-
նօթութեանը մէջ :

Գաղաքական Ժողովն զմեզ իւր
ատենը կը կոչէ՝ մեր բողոքանայ
կարեւորութիւն տալով դէմ յանդի-
ման կը հաստատէ ու կը յայտնէ թէ
ինք թաղ. խորհրդոյ անտուկները
կնքելու և զմեզ դուր և խարդախ ա-
նուանելու հրահանգ տուած չէ Տն-
տես. խորհրդոյն, թէ և այս վերջի-
նը Ազգ. վարչութեան Գաղ. Ժողո-
վոյ հրահանգաւ գործելը կաղքարա-
րէր : Կ'իմացնէ, թէ մասնաժողով մը
ոահմանած է զմեզ և զՏնտես. խոր-
հուրդն իւր այս վարմանն համար
դատելու, քննելու և տեղեկագրելը
վարչութեան ներկայացնելու : Այս
ամենը կընէ, և սուղատանգ դուրս
ուրիշ տնօրէնութիւն մը 'ի հրապա-
րակ կընեալ :

... Էֆէնտի, երբ ձեր լսածին
ու մեզ նկատմամբ վարչական այդ

տնօրէնութեան մէջ տեղ հակառու-
թիւն մը նշմարեցիք, հապա ինչ պի-
տի բռնէք՝ երբ կարդաք հետեւեալը,
որ եղերութեան ճշգրիտ նկարագիրն է :

Մասնաժողովն արդարեւ նիստը-
րեր է սեպտ. 23 երկուշաբթի օրը
հոն հրաւիրած է միայն զՄատթէոս
Էֆ. Ալիքոսեան անդամ Տնտես.
խորհրդոյ . իմացուցեր է անոր, թէ
« Գում-գալուի դրոսի լուծեալ Թաղ.
խորհուրդը դուր և խարդախ անուա-
նած ըլլալուդ համար ձեզի դէմբռ-
ղոք ըրած է : Մատթէոս Էֆէնտի
բողոքագրելը կուզէ, կառնու կը կար-
դայ ու կը պատասխանէ. « Այդ Թաղ.
խորհուրդը՝ ոչ միայն ինձ դէմ՝ այլ
Տնտես. խորհրդոյ ամբողջութեան
դէմ՝ կը բողոքէ » :

— Որովհետեւ Տնտես. խորհրդոյ
անդամներէն միոյն դուք էք զայն
խորհուրդը դուր և խարդախ անուա-
նողը, ուստի ձեզ միայն կը պատկանի
բողոքը :

— Մենք ձեր հրահանգին համե-
մատ վարուեցանք :

— Ձեզի այդպիսի հրահանգ մը
դրուած չէր, որ երթաք 'ի դուր և
խարդախ անուանէք զանի :

— Ուրեմն ինչպէս որ կը խոտա-
նայ Թաղ. խորհուրդը՝ մեր ըսածը
պիտի ստուգէ, պիտի հաստատէ վը-
կայիւք, և մենք մեղապարտ պիտի
ըլլանք : Լաւ, այն ատեն ես ալ ձեր
զրկած հրահանգը հրատարակել պի-
տի տամ լրագրաց մէջ :

Մասնաժողովոյ մէջ այս վիճառա-
նութիւնը տեղի ունենայէն քանի
մ'օր ետքը՝ 1590 թիւ թերթի մէջ
հրատարակեալ վարչական տնօրէնու-
թիւնը հրապարակի վրայ կը տեսնը-
ւի :

Դուք և հասարակաց տեսանն այս
խրոզութեան վրայօք խորհրդածելու
զբաղած ատենիկ : « Իւր ալ՝ իւրեւ
ազգային անհատ և ազգային շինու-
թեան ու պատուոյն նախանձախնդիր՝
Ազգ. այլին Ժողովոյ մը ատենը դի-
մելով արդարութիւնն և մեր անձ-
նական ու պաշտօնական անբռնա-
բարելի պատիւը պաշտպանել ուղեղ-
նէս յետոյ՝ երբ կ'անանք որ իւր ըրած
որոշման հակառակ կը վարուի, և իւր
մէկ սխալ քայլն արդարացնելու հա-
մար զմեզ աշխարհի սույն անուա-
նարկել կը ճշնի, ալ ուրիշ բան չը
մնար մեզ ընել՝ եթէ ոչ հասարակաց
կարծեաց արդար գաղաղութեան
յանձնել այս գործը, և միանգամայն
ուրախ եր մեր կենաց մինչ և յետին
վայրկեանն ազգային օր և է գործի
անունն անդամ բերանն իստեղծը :

Կը խնդրեմք . . . Էֆէնտի, որ
զայս հիւրընկալէք ձեր թերթին է-
ջերէն միոյն մէջ, ընդունելով մեր
խորին յարգանաց հաւատարմութիւն
2 հոկտ. 1874 Մատթէոս Էֆ.
Գում-գալու

ՀԱՍՏԱՐԱԿՈՅ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ
Ի ԴԵՐՄԱՆԻՍ

(Շաբ. Կէս Էֆ. 1590)

Մանչերն ու աղջիկները մի և նոյն
կերպով կը խնամուին : Ոչ կարող և ոչ
զրկել կ'ուսցնեն անոնց, բայց երբ այս
մանկային պարտիզներէն երեկով դպրոց
երթան՝ աւելի շուտ կը յառաջադիմեն
քան թէ այլ տղաք : Բոլոր մանկավարժ-
ները կը վկայեն որ իրենց մտաւորական
աշխուժութիւնն անմիջապէս կը ճանցը-
նուին : Եւ իւրօք, Ֆրէսկէ կուզէ որ տղաք
ու աղջիկն ինչ որ այլուր միայն սովոր են ցոյս
տալով, պէտք է որ խօսին, շարժին, մէջ
խօսքով՝ իրենց իմացականութիւնը ժիւր
դառնայ՝ երբ առ հասարակ դանդաղէ :

Այն կանայք որ քիչ մ'ատեն այս տե-
սակ հիմնարկութիւններու մէջ մնացած
են, կ'վարեն մանկանց պարտիզները՝ Եր-
բեմն մասնաւոր մարդիկ կ'էմենեն, բայց
ստիպ թաղերն, ընկերութիւնները, կա-

նանց մասնաժողովներ կ'հաստատեն դա-
նոնք և կը մատակարարեն:

Տեղափոխելն որ իրեն օգնական ունի
քանի մ'օրիորդներ նոյն պաշտօնին պատ-
րաստուող (սովորաբար 45 տղոց համար
մէկ մանկավարժ ունի կայ) պէտք է որ տը-
ղաքը սիրէ և զուգահեռ անոնց բընա-
ւորութիւնը ճանչէր: Ամենին խտու-
թիւն, մեծ համբերութիւն, ամենուէն հա-
մար միօրինակ սէր, հաստատաւոր բը-
նաստութիւն մը, խոհեմութիւն, ահա այս
հատկանքն է, որ պարտաւոր է զոր պարտ է
զարգացնել այն աղջկանց մէջ որ մանկանց
պարտէզները վարելու կ'ապտառաւորին: Իր-
ընտանեացիները, պատմութիւն ոչ ազգը և ոչ օգ-
տաւէտ կ'ամբարձուի: Ըստ կարի անկողն կ'ըզ-
գուշանան, երբեք չեն զարնէր մանկան մը,
անկիւն մը կը կեցնեն զանի խողէ կ'ըզը-
կեն, երբ ստուգեն թէ կամաւոր է բրած-
չարքը, պատիժը ունի մը միայն կըտես,
և կ'ըզըրէր երբ տղան ապագայէ: Այս-
պէս ցոյց կ'ուտան որ աշխատանքը՝ նեղու-
թիւն չիլինէն զատ՝ զուարճութիւն մ'է,
քանի որ ճշմարիտ պատիժն աշխատու-
թիւնէն զրոյնն է: մանկավարժութիւնը տը-
ղոց զովեւտ չեն տար, ճարտարութիւնն
աշխատանքի մէկ արդիւնքը նկատելով:
չեն ծիծաղիր բնաւ անճարակ դործերու
վրայ և աշխատողներու մէջ որ և է խոս-
քով ստիպութիւն չեն գրգռեր: Պէտք է
որ արթնան մայր մը լինի մանկավարժու-
նին տղոց համար, աշակերտները դուգե-
լով կ'ըստին. անոր հետ և «մօրքոյ» կան-
ւանեն: Այսպէս կ'ըրթունան այսօր ման-
կըտին Գերմանիոյ մէջ: Նորէնսթրիցը
ճորճէնա՝ Ֆրէսլէրը՝ զրուսթիւնը նոր փոր-
ձով մը վերանորոգեց և աշակերտաց եւ
բնակավայրէն աւելի թափեց սուտաւ:
վարժապետին ուսուցիչները փոքր ինչ
վերապահ էին, մանաւանդ երկրաչափա-
կան պատկերները: ճորճէնա անոնց տեղ
բնական առարկաներ, զծաղիկներ դրու-
նք, որ մարմիններու ընդհանուր ձևէն, յա-
ռաժողէ մ կարողով մանր պարագաներու
ճշգրտութեան կ'անցնին:

Մանուկը՝ տղոց պարտագէն էլինէն
ետեւ՝ զարգաց կըմտնէ: Կրթութիւնը պար-
տաւորական կը դառնայ ի Գերմանիա 6
տարեկանէն մինչև որ մանուկն իր առաջին
հաղորդն առնու: առ նուազն 4 1/2 տարե-
կան եղած ատեն, այս ութամեայ պար-
տաւորական աշակերտութեան ժամանակի
թէ և զիւրթութիւնը զրեթէ անձնութիւն է ի
Գերմանիա, հօր և ընտանեաց իշխանու-
թիւնը զրեթէ: Բոլորովին մանկավարժին
կ'անցնի, այն հայրն որ իր սրբին զարգոց
զրեթէ անհաղ կը մնայ, կամ ատեն ա-
տեն անոր դաստաւութեան արգելք կը
լինի, նախ տուգանաց կը դատաւարա-
տուի, ապա բանտի: պարտաւորութեան
օրէնքը իրատ է, և ծանր ծանր պատիժ-
ներ զրուած են որ անոր անապառ դու-
ծաղութիւնը կապահովեն: Կրթութիւնը
միայն աղքատներու համար ծրի է, ըստ
որոշման թաղական խորհրդոյ:

Այն տղաք որ միայն պահանջուած կըր-
թութիւնը կուզեն, ժողովրդային վարժա-
տունները կերթան: Իրենց ընդունած
ուսման հրահանգն են՝ ընթերցասիրութե-
ան, զրաւարժութեան, հաշիւ, պատ-
մութեան և աշխարհագրութեան տարե-
քը, քանի մը դործնական գիտելիք, զը-
ծաղութիւն և երգ: Աղջիկներն ևս այս
կարող վարժատուններ ունին: քաղաք-
ներու և գիւղերու զարգացներն այսպէս
բաւական կրթութիւն կը հայթայթեն ա-
մենին անգրագէտ անձերու:

Ճարտարական կամ ապրտական ար-
ուեստներու փափաքող մանկունք իւրա-
քանջիւն իրեն յատուկ զարգացն ունին:
առաջիններն որ զրական կատարելալ ուս-
ման պէտք չունեն, ճարտարական վար-
ժարանները կը գլխեն, միւսները թիւ-
նաստներուն (ուսումնարան) մէջ անթերի
կրթութիւն կ'ստանան:

Ճարտարական կամ արուեստագի-
տական վարժարանն ի Գերմանիա՝ մեծ
կարեւորութիւն ունեցող շինարարութիւն
մ'է, ուր այս ժողովրդեան դործնական
ոգին բացայայտ կերեւի: Ուսումնը 40
տարի տեւելու կերպով կարգադրուած են:
այնպէս որ անդ մտնող 7 տարեկան տը-
ղան որ կարողաւ ու գրել չլիտէ, 17 տա-
րեկան կըլին անտիկ ամեն գիտութեան
մեծական, առեւտրական և ճարտարա-

կան պաշտօններու ընդունակ: Այս ար-
ուեստագիտական վարժարաններու կըր-
թութեան հիմունքն են՝ կենդանի լեզու-
ներու ուսումը, բնական գիտութիւնն
ը, աշխարհագրութիւն և երգեցողու-
թիւն, ուսուցողութիւն և մարմնամար-
զութիւն: Անկիրական լեզուին ուսումը
կամաւոր է, բայց ամեն աշակերտները
կ'ուսնին: Ինն տարեկան աշակերտները
չարտիւր ըն ժամ զաղկարէն դաս ունին:
ամսուր մարմնամարզութեան տեղ լողա-
լու կը վարժուին: Լատիներէն շինարար-
կը սովորին, յունարէնը բոլորովին բարձի
թողի եղած է: արտաւարական մասին՝
գիտարարութիւն նոր պատմութեան կը պա-
րտալին, մանաւանդ գիտութեան, զի-
տական և ճարտարական տեսութեան:

Գրական անթերի ուսումընք՝ որով ա-
շակերտներն աղքատական պաշտօններու
կըպտառաստունք՝ ուսումնարաններու մէջ
կը կատարուին: Ոչ ոք կարող է մտնել
ուսումնարան՝ եթէ զրեւ կարողաւ հաշ-
ուել չլիտէ: Ուսուցիչները կը քննեն նա-
րամուտ աշակերտը, և այս քննութիւնը
խիտ չէ: Իւրաքանչիւր դասարան՝ եր-
կու հաստատած բաժնետեւ՝ երկու տա-
րան ուսում կը պահանջէ: շինք դասա-
րան կայ: Շատ տղաք նախ արուեստա-
գիտական դպրոց կ'ըրթան և ապա ու-
սումնարան կըմտնեն՝ իրենց յարմար դա-
սարանը՝ յետ քննութեան: Աշակերտները
7 ժամ դաս ունին օրը, և իրենց տունը
պարտաւորու շատ քիչ պարտաւորու-
թիւն: Այս մեթոտն ուսուցչին համար
շատ ժամանակ և հոգ կը պահանջէ, եւ
մեծ արդիւնք կը բերէ: Աշակերտ-
ները շատ քիչ կը դործածեն բաւարան-
ներ: դասական հեղինակներու բացառ-
ութիւնն ուսուցչի իրաւ յայնպէս ճոխ
ծանօթութիւններու և մեկնութիւններով
որ միշտ գրագէտներուն առջև մեծ ար-
ժէք ունին դասական գրեանց գերմանա-
կան տիպերը:

Սրուեստագիտական դպրոցներն և
ուսումնարաններն այնպէս կարգաւորու-
ն են որ զիւրթութիւն աշակերտ չեն ընդունիր,
օտարական աշակերտները շատ անգամ
կ'ընակին ուսուցիչներուն տունը, որը ա-
նոնց վրայ կ'հասնէ և կ'առաջնորդեն:
վարժարանին կամ ուսումնարանին դը-
լու կը դառնան միշտ Տեսուչ մը՝ որ ամեն
նիւթական զբաղումներէ ապա՝ իր հիմ-
նարկութեան ընդհանուր տեսութեան
և բարեկարգութեան պաշտօնը կը վարէ:
և լոկ դատաւարութեան մը կ'ըլլալի, ա-
ռանց յատուկ թշուալի: Գաստաւորներն
երեք աստիճան բաժնետեւ են, իրենց
համարարանական տարիներն, իրենց
արժանեաց կամ իրենց ծառայութեան
համեմատ, հետեւեալ կարգով: Ուսուցիչ
կամ ուսումնարան կամ դասատու: 20,
000 ընակիչ ունեցող քաղաքի մ'ուսումնա-
րանի մէջ՝ ուսուցիչներու համար տարե-
կան թշուալը կ'ընեն 3,000 և 3,500 Ֆր-
րանք, ուսումնարաններ համար՝ 2,400 և
3,000 Ֆրանք, դասատուներու համար
1,400 և մինչ 4,800 Ֆրանք: պէտք է նը-
կատել որ Գերմանիոյ ուստետն կիս-
ովին նուազ սուղ է քան թէ Ֆրանսա՝ հաս-
կընալու համար որ դասատուներն աւելի
լաւ կ'ըմբարձուրին անդ: Քառասուն
տարի ծառայելէ ետեւ՝ ամեն դասատու
կարող է պաշտօնէ քաղաքի և տէրութեան
թշուալ պահանջել: որ իր տարեկանին 1/3
մասը կը կազմէ, իսկ եթէ դասատու մ'իր
ստարակիւն մէջ ցաւագարի, կամ իր կա-
ցութիւնը պահելու անկարող դատուի
զարծեալ թշուալի մ'իրաւունք ունի, որ է
իր տարեկանին 4/10 մասը, որու կ'յաւե-
լուն այնչափ անգամ 5 Ֆրանք 65 սան-
դիւմ, որչափ որ ծառայութեան տարիներ
ունի տասնէն վեր: . . .

Քաղաքի մը մէջ որ 7000 ընակիչ ունի
440 աշակերտ պարունակող վարժարանի
մը ուսուցիչները սովորաբար կը բաղ-
կանան տեսուչ մը, հինգ ուսուցչէ, ու-
սումնարանէ մը, զծաղութեան դասատու
ուէ մը, մարմնամարզութեան դասատու
մը: Գաստարաններուն համեմատ կ'ըլլա-
լին աշակերտներու մօտաւ ամսականը:

Գարդական կարգապահութիւնը բա-
ւական խիտ է: Որչափ ատեն որ կրթու-

* Այս տեղ հեղինակը յատուկ պատ-
կերներով ցոյց կ'ուտէ դաստիարակ կարող
ժամերն և ուսման ընթացքը զոր զան-
կընները մէջ բերելու:

թիւնը տես, վարժապետը հօր պաշտօն
կ'ըմբարձուրէ, և իր հակառակութիւնը վարժարանին
դուրս կ'տարածուի, միայն հայրենի տան
մէջ անգամ իրողութիւններն իր իրաւա-
տութեան կ'ապրեն: չունին: աշակերտին
միւս բոլոր գործերն՝ եթէ կրթութեան
հետ յարակցութիւն անգամ չունենան,
տեսական իշխանութեան կենթարկին,
իշխանութիւն մը՝ որ զանազան պատիժներ
կընայ տնօրինել ինչպէս՝ բանալ խարա-
զան: նոյնպէս իրաւունք ունի աշակերտը
վրեւտել որ և է հասարակաց դպրոցէ և
ըմբարաններու: Գէտ ստարակաւութեան օգ-
նութիւնը խնդիրը Արդիւնաւէտ աշակերտ-
ներու 17 տարեկանէն առաջ ծխախոտ
քաղելը զինովնալ, նոյն իսկ իրենց ծընո-
ղաց հետ դարեմբի: տունները յաճախել,
որոնք դուրսուրմներու սովորական վայ-
րերն են: դպրոցական կարգապահութիւն-
ներն արդէն աշակերտը զինուորական կար-
գապահութեան կը պատրաստէ:

Շարունակել

ԱՌԵՒՏԻՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

1 իրան 100 զրէ 5

Բամիակ

Առանալ Թարաւու	Հօխ	7—7 1/4
Վրաստ. Պարսկ.		5 1/2—6 1/4
Պարսկ. Կէյվէ, Մայթօս		7 3/4—8 1/4
Բուրք լուսացուած		
Բուրք	Հօխ	12 1/2—13
Անատոլու		12 1/2
Բուրք չլուսացուած		
Խակի Շէհեր	Հօխ	7 1/2—7 3/4
Եօղլատ, Էնկիւրիւ		6 1/4—6 3/4
Քասապալալի		10 1/2—11 1/2
		1. 100
Բուրք այծի (թիւթի թէ) Էնկիւրի զրէ		41—43
	Բ. անատ.	36—37
	Պ. յաւալար. Քասալ.	40—41
	Վ. ան Եւ. այլն	24—30
Մորթ այծի, 8—12	1. 1.	1 իր. 125
Դաւան զրդը		20—25

Մետաք

Պրուսացի	Հօխան	1. 100
Բաքար, Կէյվէ		160—210
Պարսկ. Սիւրի	Ֆր.	32—36
Խոզակ չոր		
Պրուսացի Սիւրի	Հօխ	43—55
Էտիւրնէ, Վ. օլու		43—50
Մակաւ		23—32

ձէհր

Կեսարիա Էնկ.	Հօ.	13 1/2—14	100
Իւրիւկ, Թօքաթ		41—42	
Գաղի խէթ (թիւթէ)		26—34	
Կանէի Սիւրի		4 1/2—5 1/2	125
Աֆիօն ա. տեսակ		440—460	100
Վար		400—420	
Կոստանտ, քիւլէ		38 1/2—39 1/2	125
Սուսամ, օխ		4 1/2—4 3/4	1. 125
Անիսոն Գիւսի, օխան		9—9 1/2	
	Բուրք	5 1/2—6 1/2	
	Անատ.	3 1/2—4	
Քանի (թիւթի)		4—4 1/2	
Ձէթ Միտիլի և Ատրաքիտ Հօխ		6 1/4—6 1/2	107

Կիւրտ Հօխ	6 1/2—6 3/4	
Քիւս	9—10	
Մուսանեա	—	
Յունաստ. Վ. օլու	7 1/4—7 1/2	
Օճառ. Գանալի Հօխ	5	
Հանիա	4	
Ռէթիո	4 3/4	
Միտիլի	4 1/2—5 1/2	1. 125

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խաչիկ Ռիւ Ա. տես.	100 օխ.	4600—
Բ.		4280—4360
Գ.		4050—4150
Ե. մէյ		46—47
Շաքար փոշի Հոլ. կենք.	232—233	1. 403
Գաղղ.	233—240	
Գլուկ 3 քիւլ	234—236	1. 400
3	238—262	
Պիւրիկ Ա. և Բ. տես. օխ.	40 3/4—41	
Միտիլի (գաղղի քիւլ)	23—24	
Խոնկ	220—280	
Լեւակ (չիլի) Պէնկ.	420—450	
Մատր.	60—70	
Որդան կարմիր (զըրմիւլ)	42—46	1. 404

Բէթուլ (կաղ) Ա. տես.	52—56	1. 100
Սեւարմաշէթ Ըստ տես.	70—110	
Ալակի	20—24	Ֆր.
Չայ Գոնկ	Հօխ.	20—28
Բէթքօ Թաղիկ		43—120
Բիւնձ ձէնով.	400 քիւլ.	46—46 1/2
Հնդկ.	զրէ	172—180
Կիւրտ. օխ.	3 1/2—4	1. 420
Ռոմ Անդ.	7 1/2—8	Կալ.
Ամեր. Թրիւտ	9 1/2—11 1/4	
Կարաղ Կղ Ալակի օխ.	14 1/4—14 1/2	
Թրիւտ և Բուր.	—	
Ճարպ Ռուս.	Հօխ.	7—8
Բուրիւլի	8 1/2—9	125
Խալկար Ա. տես.	36—40	
Բ.	32—34	

ՄԵՏԱՂՔ

Երկաթ Թրիւտ անուկ	214—215	400
Չողանկ չրք. կենք.	80—88—100	106
Բեւոցու	160—162	
Տախտակ	425—430	
Շիլտի	140—	
Պիւնձ Անդ.	Հօխ	15—15 1/4
Ձիւքօ	100	109—110
Անդ.	կենք.	680—685
Կապար տախ. և խողով.	145—155	400
Թանաք (թէնէքէ) 2 տես.	343—350	100
Գարֆիցա Շ.	15/48 50 քիւլ.	92—93

ԱՐՄՏԻՔ

Յորեն կարծր Ալակի քիւլ	35—36	120
Խալկար	33—36	
Կիւրտ Ալակի	36—38	120
Գանալ	32—35	
Կարծր Պալլու. Պարիկ.	35—37	
Բուստիւթ. Ալակ.	35—38	
Յորեն կարծր. Գանալ	29—33	
Բուրիւլի	31—33	
Եղիպատցոր. Գանալ	18—18 1/2	
Բուրիւլի, Օլուսու	18—18 1/2	100
Բուրիւլի	—	125
Գարի. Գանալ	46 1/2—47	
Բուրիւլի	47—47 1/2	
Վարսակ (Եւր.) Անատ.	14—14 1/2	
Բուրիւլի	14—15	
Հաճար (չալապար)	—	

Ա.Ի.Բ.

Օտէսա Ա. տես.	60 Հօխ.	135—138	1. 100
Բ.		127—130	
Գ.		120—123	
Խորայ. Ըստ		93—122	
Կուրց Ա.		122—	
Բ.		114—108	
Բնիկ Ա.	120 Հօխ.	240—245	125
Բ.		220—230	125

ՄԱՆԻՏԱՌԻՆԱ

Մահուտի

Թ.	5—7	Խալիկ 6 1/2—7 1/4	103
Մէքսիկա 4—8		7 5/8—7 7/8	
Լօնկ Գիւթ 3—6		7 1/8—7 1/2	
6 1/2—7 1/2		7 1/8—7 1/2	
8—12		6 7/8—7 3/8	

Բամիակ մանած

Էթթրա Շ.	8/14 Խալ.	52—65	
Վարիւլ		43—78	
Էթթրա	16/24	78—90	
Վարիւլ		66—75	

— — —

Ի.Լ.Ե.

Իզմիտ ֆապրիքայի Հիմնադրուի
իշին լուգումի օլան Պէնկալ չիլիտի,
քըյէ 1150, պէնկէ քըյէ 130 զրէ:
Բաթապը ամիրէ աչքը վէ թապ-
լաքեարլէրի իշին լուգումի օլան Թու-
նուս Գուշալը, ատէտ 611 պէնկէ
80 զրէ:
Իզմիտ ֆապրիքայի Հիմնադրուի
իշին Բաթապը ամիրէ աչքը վէ վէ թապ-
լաքեարլէրի իշին լուգումի օլան պա-
լատէ մուրաքքամ չիլիտ իշին Գուշալը
Ֆիհաթը մուրաքքամլէրի իշին թա-
լապլէրի Էթթէսլիտէ օլուս, թըլլի-
նի Էթթէրի լուգումի իշին Էթթէսլի
չէնպի հիւնիւ գարալը գաթիլէրի
վէրիլէն Էթթէսլի, ֆիհաթը թէն-
զիլի իշին իշին թապլէրի թապլէր
լարըն Էթթէրի մէքըլլալէ Տարի Շու-
րալի առքէրիլէ կէլլէրի:
26 Իւլ 1874 Պապը Մէրասքէրի:

Աղագործութեան Ընկերութեան ցամաքի ծովան և գետի վրայ աղբանէ ֆոթադրելու
 Վրաստանի դէմ:
 Ի Վերնի-Ռիֆի-Ռիֆի
 Կապաճովէ վաճառք. զբամ եւ ալիւն, ծովու եւ գետի վրայ Եւրոպական
 լինելու եւ Օսմանեան շողենաւներով եւ առագոտատանուերով եւ
 մաքի վրայ ալ երկրամիջինով փոխադրելու վասնդ զէմի ինչպէս
 եւ բոլորիցով ամեն իրոյս յրկուսեւ լեցուն նամակներ եւ ծրարներ:
 Աւելի մտնրաման տեղեկութեան համար պէտք է դիմել առ
 Ընդհանուր Գործակալ Գործակալ
 Հէրման Հէլմիսկի Աղ. ԲԱՍՏԱՆԳՐ ԲԵՐԼԻՆ
 Ի Գալսթիա Պաճէ գարու